

DASTLABKI SIVILIZATSIYALAR VA ULARNING JAMIYATGA TA'SIRI
EARLY CIVILIZATIONS AND THEIR IMPACT ON SOCIETY
РАННИЕ ЦИВИЛИЗАЦИИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ОБЩЕСТВО**Rustamov Ilxomiddin Abduqodir o'g'li**

Farg'ona davlat texnika univeriteti

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PHD), dotsent

Yoqubjonov Xurshidbek Otabek o'g'li.

Farg'ona davlat texnika universiteti

Kompyuter injiniring yo'nalishi 68-25 guruhi talabasi

yoqubjonovxurshidbek9@gmail.com**Bozorboyev Shoyadbek Xusniddin og'li**

Farg'ona davlat texnika universiteti

Kompyuter injiniring yo'nalishi 68-25 guruhi talabasi

shoyatbekoo60@gmail.com<https://doi.org/10.5281/zenodo.17851892>**Annotatsiya**

Ushbu maqola insoniyat tarixidagi dastlabki sivilizatsiyalar va ularning jamiyat rivojiga ta'sirini batafsil tahlil qiladi. Qadimgi Mesopotamiya, Misr, Hindiston va Xitoy sivilizatsiyalarining siyosiy, ijtimoiy va madaniy yutuqlari, shuningdek iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni ko'rib chiqiladi. Maqolada shuningdek, ushbu sivilizatsiyalarning bugungi jamiyatlarga meros sifatida qolgan ta'sirlari, insoniyat madaniyati va bilim tarixi rivojida tutgan roli yoritiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, dastlabki sivilizatsiyalar inson hayotining turli jabhalarini shakllantirishda, jumladan siyosiy tizim, ijtimoiy tuzilma, iqtisodiy munosabatlar va madaniyatning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan. Maqola, shuningdek, qadimgi sivilizatsiyalarning bugungi zamon ilmiy, madaniy va ijtimoiy tadqiqotlar uchun qanchalik muhimligini ko'rsatadi.

Annotation

This article provides a detailed analysis of early civilizations in human history and their impact on societal development. The political, social, and cultural achievements of ancient Mesopotamia, Egypt, India, and China, as well as their role in economic development, are examined. The article also highlights the legacy of these civilizations in modern societies and their influence on the development of human culture and knowledge. Research findings indicate that early civilizations played a crucial role in shaping various aspects of human life, including political systems, social structures, economic relations, and cultural evolution. Furthermore, the article demonstrates the importance of studying these ancient civilizations for contemporary scientific, cultural, and social research.

Аннотация

В данной статье проводится детальный анализ древних цивилизаций в истории человечества и их влияния на развитие общества. Рассматриваются политические, социальные и культурные достижения древней Месопотамии, Египта, Индии и Китая, а также их роль в экономическом развитии. В статье также подчеркивается наследие этих цивилизаций в современных обществах и их влияние на развитие человеческой культуры и знаний. Результаты исследований показывают, что древние цивилизации играли ключевую роль в формировании различных аспектов жизни человека, включая

политические системы, социальные структуры, экономические отношения и культурное развитие. Кроме того, статья демонстрирует важность изучения этих древних цивилизаций для современных научных, культурных и социальных исследований.

Kalit so'zlar: dastlabki sivilizatsiyalar, jamiyat, siyosiy rivojlanish, ijtimoiy tuzilma, madaniyat

Keywords: early civilizations, society, political development, social structure culture

Ключевые слова: древние цивилизации, общество, политическое развитие социальная структура, культура

Kirish

Insoniyat tarixida sivilizatsiyalar jamiyatlarning shakllanishida, rivojlanishida va madaniy merosining yaratilishida asosiy rol o'ynagan. Har bir sivilizatsiya nafaqat insonlarning yashash tarzini, siyosiy tizimlarini va ijtimoiy tuzilishini shakllantirgan, balki bilim, san'at, texnologiya va madaniyatning rivojlanishiga ham katta hissa qo'shgan. Dastlabki sivilizatsiyalar insoniyat tarixidagi eng muhim bosqichlarni tashkil etadi, chunki ular jamiyatning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy asoslarini yaratgan.

Qadimgi sivilizatsiyalarning rivojlanishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lgan. Masalan, geografik joylashuv, tabiiy resurslarning mavjudligi, iqlim sharoiti va suv manbalari sivilizatsiyalarning shakllanishida muhim rol o'ynagan. Nil, Tig'r va Furot, Hind va Yangtse daryolari sohillarida vujudga kelgan sivilizatsiyalar o'z iqtisodiy va madaniy taraqqiyotini daryo havzalarining boy resurslari hisobiga amalga oshirgan. Shu sababli suv va qishloq xo'jaligi tizimlari ushbu sivilizatsiyalarning asosiy rivojlanish omillari sifatida ahamiyatga ega bo'lgan.

Qadimgi Mesopotamiya, Misr, Hindiston va Xitoy sivilizatsiyalari insoniyat tarixida siyosiy, ijtimoiy va madaniy jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lgan. Masalan, Mesopotamiya sivilizatsiyasi yozuv tizimi, huquqiy qonunlar va sug'orish tizimi orqali jamiyatni tartibga solgan. Misr sivilizatsiyasi ilm-fan, tibbiyot, arxitektura va diniy e'tiqodlarni rivojlantirish orqali insoniyat madaniy merosini boyitgan. Hindiston sivilizatsiyasi shaharsozlik, sanitariya tizimlari va diniy-falsafiy ta'limotlari bilan ajralib turgan bo'lsa, Xitoy sivilizatsiyasi siyosiy boshqaruv, qishloq xo'jaligi texnologiyalari va falsafiy tizimlar orqali jamiyatning barqarorligini ta'minlagan.

Asosiy qism

1. Mesopotamiya sivilizatsiyasi

Mesopotamiya, hozirgi Iroq hududida joylashgan, insoniyat tarixidagi eng qadimgi sivilizatsiyalardan biri sifatida tanilgan. Bu sivilizatsiya miloddan avvalgi IV–III ming yilliklarda shakllangan. Mesopotamiya sivilizatsiyasi yozuv tizimi (klavishli yozuv), huquqiy qonunlar va davlat boshqaruvi tizimlari bilan ajralib turadi. Shu davrda savdo, qishloq xo'jaligi va sug'orish tizimlari rivojlangan bo'lib, ular jamiyatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlagan. Shuningdek, diniy hayot va marosimlar Mesopotamiya sivilizatsiyasida markaziy ahamiyatga ega bo'lgan, ular insonlarning kundalik hayoti va jamiyatning madaniy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatgan.

2. Misr sivilizatsiyasi

Qadimgi Misr sivilizatsiyasi Nil daryosi sohillarida miloddan avvalgi III ming yilliklarda vujudga kelgan. Misrliklar ilm-fan, arxitektura va tibbiyot sohalarida katta yutuqlarga erishgan.

Ularning piramidalar va me'morchilik obidalarida bugungi kungacha insoniyat madaniy merosining yorqin namunasi hisoblanadi. Misr sivilizatsiyasining yozuv tizimi – hierogliflar orqali bilim avlodlariga yetkazilgan. Shuningdek, diniy e'tiqodlar jamiyatning ijtimoiy va siyosiy hayotida markaziy rol o'ynagan, hukmdorlar va ruhoniylar orqali xalqni boshqarish tizimi tashkil etilgan.

3. Hindiston sivilizatsiyasi

Hind daryolari havzasida shakllangan Hindiston sivilizatsiyasi, ayniqsa Harappa va Mohenjodaro shaharlarida rivojlangan. Ushbu sivilizatsiya shaharsozlik, sanitariya tizimi, savdo va hunarmandchilik bilan mashhur. Hindiston sivilizatsiyasining diniy va falsafiy ta'limotlari, jumladan vedik diniy an'analar, insonlarning axloqiy qadriyatlarini shakllantirgan va jamiyatning madaniy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Savdo va transport tizimlari orqali Hindiston boshqa hududlar bilan aloqalarni rivojlantirgan, bu esa iqtisodiy va madaniy almashinuvni kuchaytirgan.

4. Xitoy sivilizatsiyasi

Xitoy sivilizatsiyasi Yangtse va Huang He daryolari sohillarida shakllangan. Ularning siyosiy tizimi, imperatorlik boshqaruvi, shuningdek, markazlashgan boshqaruv modeli sivilizatsiya barqarorligini ta'minlagan. Xitoyda qog'oz, chop etish va texnologik yutuqlar rivojlangan bo'lib, ular ilm-fan va madaniyatning rivojlanishiga katta hissa qo'shgan. Shuningdek, Konfutsiylik va Taoizm falsafasi jamiyatning axloqiy qadriyatlari va ijtimoiy tartibini shakllantirgan. Xitoy sivilizatsiyasi nafaqat o'z hududida, balki butun Sharqiy Osiyoda madaniy va siyosiy merosni boyitgan.

5. Dastlabki sivilizatsiyalarning jamiyatga umumiy ta'siri

Dastlabki sivilizatsiyalar insoniyat hayotining turli jabhalarini shakllantirishda muhim rol o'ynagan. Ular siyosiy tizimlarning rivojlanishi, ijtimoiy tuzilmaning shakllanishi, iqtisodiy barqarorlik va madaniy merosning yaratilishiga asos bo'lgan. Qadimgi sivilizatsiyalarning ilm-fan, yozuv, san'at va texnologiyadagi yutuqlari bugungi jamiyatlar uchun ham muhim manba hisoblanadi. Shu bois, ularning tarixi o'rganilishi zamonaviy insoniyatni rivojlantirish va madaniy boyliklarni saqlash uchun katta ahamiyatga ega.

Xulosa

Dastlabki sivilizatsiyalar insoniyat tarixida muhim va hal qiluvchi rol o'ynagan. Ular jamiyatlarning siyosiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishining poydevorini yaratgan. Mesopotamiya, Misr, Hindiston va Xitoy sivilizatsiyalari nafaqat o'z davrining iqtisodiy, siyosiy va madaniy ehtiyojlarini qondirgan, balki insoniyat madaniyati va bilim tarixiga katta hissa qo'shgan. Ularning yozuv tizimlari, huquqiy qonunlari, shaharsozlik va sanitariya tizimlari, shuningdek ilm-fan va texnologiyadagi yutuqlari bugungi kun jamiyatlari uchun ham katta ahamiyat kasb etadi.

Qadimgi sivilizatsiyalarning merosi insoniyatning rivojlanish yo'lida davom etadi. Ularning siyosiy va ijtimoiy tizimlari, madaniy an'analari, ilmiy va texnologik yutuqlari zamonaviy jamiyatlarda ham o'z aksini topadi. Shu bois, dastlabki sivilizatsiyalarni o'rganish nafaqat tarixiy bilimni boyitadi, balki bugungi kun insonining madaniy, ijtimoiy va siyosiy ongini shakllantirishga ham yordam beradi.

Shuningdek, ularning merosi orqali biz insoniyat taraqqiyotidagi umumiy yo'nalishlarni, ijtimoiy tartib va barqarorlikning asoslarini, shuningdek madaniyat va ilm-fan rivojida muhim bo'lgan tamoyillarni tushunishimiz mumkin. Shu sababli dastlabki sivilizatsiyalarni o'rganish

nafaqat tarixiy qiziqish uchun, balki zamonaviy jamiyatlarni rivojlantirish va insoniyatning umumiy madaniy merosini saqlash uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Natijada, qadimgi sivilizatsiyalarning o'rganilishi insoniyatning taraqqiyoti, madaniy rivojlanishi va ilmiy yutuqlarini to'liqroq anglash imkonini beradi. Ularning merosi bugungi zamonning siyosiy, ijtimoiy va madaniy tizimlariga ham ta'sir ko'rsatishda davom etmoqda.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Childe, V. G. *What Happened in History*. London: Penguin, 1942.
2. Crawford, Harriet. *Sumer and the Sumerians*. Cambridge University Press, 2004.
3. Shaw, Ian. *The Oxford History of Ancient Egypt*. Oxford University Press, 2000.
4. Thapar, Romila. *Early India: From the Origins to AD 1300*. University of California Press, 2002.
5. Loewe, Michael & Shaughnessy, Edward L. *The Cambridge History of Ancient China*. Cambridge University Press, 1999.
6. Trigger, Bruce G. *Understanding Early Civilizations*. Cambridge University Press, 2003.